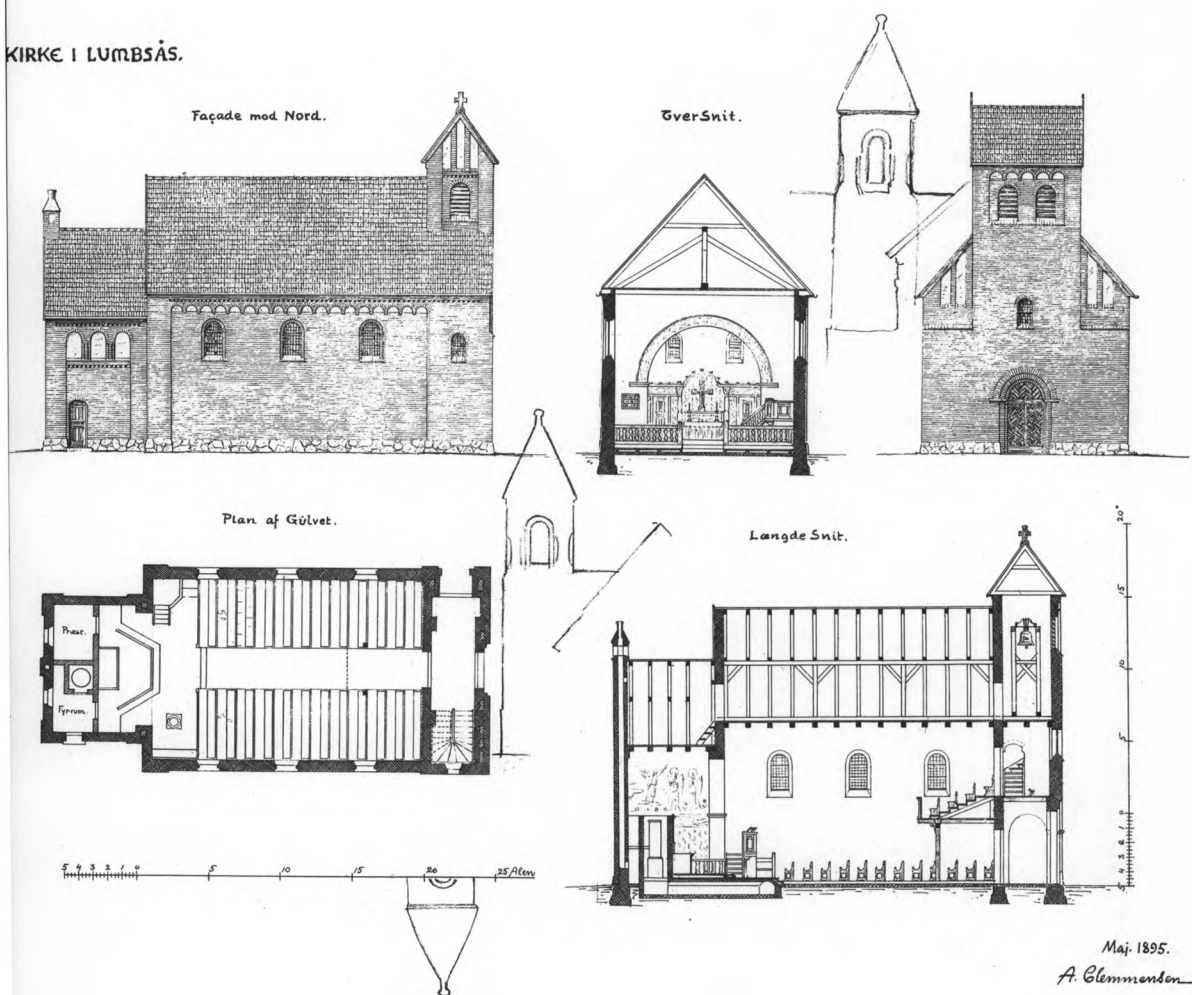

KIRKE I LUMSÅS.

Maj. 1895.

A. Clemmensen

Fig. 1. Plan, snit og facader ved Andreas Clemmensen, maj 1895. 1:300. På bladet er med blyant skitseret tårnet til kirken i Lynæs, tegnet af samme arkitekt få år senere, jfr. DK. Frborg, s. 1670. Kunstakademiets Bibliotek. - Ground-plan, sections and facades by Andreas Clemmensen, may 1895. On the sheet is sketched the outline of the tower for the church in Lynæs, drawn by the same architect a few years later.

LUMSÅS KIRKE

HØJBY SOGN

Forst 1896 indfrie de staten et 30 år gammelt løfte om at lade opføre en kirke til beboerne i den nordvestlige del af det store højby sogn mod at de berørte familier selv tilvejebragte grundarealet til kirke, kirkegård og præstebolig.¹ Forud for oprettelsen af kapellaniet i Lumsås var gået et tilsvarende langt åremål, hvor

præsten i Højby, til dels bistået af en kapellan, havde holdt gudstjeneste i Lumsås almueskole, en løsning, der ifølge pastor Freuchen vanskeliggjorde »rigtig hyggelige, opløftende gudstjenester, idet lokalet, en (meget malprober) skole har udelukket al hygge«.²

Fig. 2. Ydre, set fra øst efter korets udvidelse 1977. NE fot. 1990. - Exterior seen from the east after the extension of the chancel 1977.

Fig. 3. Ydre, set fra sydøst. O. P. Olsen fot. 1935. - Exterior seen from the south-east.

Fig. 4. Indre set mod øst efter indsættelse af glasma-
lerierne 1931. Postkort i NM2. - Interior to the east after
mounting of the glass paintings 1931.

Kirken ligger på en langstrakt højning midt i landsbyen ved sydsiden af vejen mellem Nykøbing og Odden. Præsteboligen, som er opført samtidig med kirken, befinder sig syd for den langstrakte kirkegård, hvis terræn har faldt vestover. Hegnsmurene var oprindeligt beplantede stengærder, som endnu er bevaret på en strækning i syd mod præstegårdshaven, mens ellers er der nu overalt mure af røde teglsten over kløvstenssokkel, afdækket med vingesten. Disse mure er i det væsentlige tilkommet efter vejregulering 1958, men for vestsidens vedkommende dog først 1982.

Hovedindgangen er en køreport i øst, flankeret af fodgængerlåde og lukket af trætræmme-fløje. I sin nuværende udformning er den samtidig med muren, og dette gælder tillige en låge i vest samt to i sydmurens vestlige halvdel; en tredje låge i sydsidens østre del er en ældre, hvidmalet trætræmme-låge til præstegården. - En kastanieallé markerer opkørslen fra hovedindgangen til kirken, ved hvis vestside et stort lindetræ er bevaret.

Ligkapellet er opført 1897 i samme stil og materialer som kirken, og beliggende syd for denne på selve kirkegården med rundbuet portal og blændingspydet gavlfvendt mod gudshuset.³ Uden for kirkegården langs sydmuren, vest for præstegårdshaven står en hvidkalket bygning med staldvinduer og eternittag, hvori nu er indrettet toiletter og redskabsrum for graveren.

BYGNING

Kirken, der indviedes 31. aug. 1896, er opført efter tegninger af Andreas Clemmensen. Hovedentreprenøren var murermester C.J. Schleder-mann, Roskilde, bistået af bl.a. tømrermester Weber. Kirkens indre er ændret ved hovedistandsættelse 1972 (arkitekt Holger Jensen), og 1977 udvidedes koret med to sidebygninger (arkitekt Poul Hessellund Andersen, Veksø), omfattende præsteværelse og toiletter, til dels som erstatning for det aftrædelsesrum, der forsvandt ved korets nyindretning.

Kirken, der består af kor og skib, er opført af røde mursten over blank kløvstenssokkel. Såvel

Fig. 5. Indre set mod øst. NE for. 1990. - *Interior to the east.*

i valg af materialer som i stilen, der karakteriseres af rundbuede muråbninger, lisener og hvidkalkede buefriser, har arkitekten hentet inspiration i vore romanske teglstenskirker.⁴ Der er dog langtfra tale om nogen slavisk kopi, men om en personligt farvet parafrase, hvori indgår andre motiver såsom de høj blændinger, der på gavlene afsluttes af vindsceder, eller den lille italieniserende skorsten på koret.

Skibets vestende, der krones af et smalt tårn, er udskilt som våbenhus med rigt profileret vestportal samt en syddør indenfor loggialigende vindfang. Fra våbenhuset er der trapper til orgelpulpitur, loftsrum og tårnets klokkestokværk.

Kirkerummets indre, som præges afgørende af ændringerne ved restaureringen 1972, har bjælkelofter, inddelt i kvadratiske felter af gipsnitplader. Koret, der er hævet med to trin af røde mursten, har blåt gulvtæppe over bræddegulvet, mens der i skibets stole fortsat er ferniseret bræddegulv. - Ved Holger Jensens nyindretning af koret fjernedes den oprindelige lave skilleveg bag altret, som skjulte præstens $\dagger$ af-

trædelsesværelse og $\dagger$ fyrrum, hver med sin dør til koret og fyrrummet desuden mod det ydre.

Korets tilbygninger fra 1977, der i det ydre respekterer den oprindelige bygnings materialer og gentager dens gavlblændinger, har begge rundbuet indgang i vestsiden og rummer som nævnt for den nordres vedkommende præsteværelse med toilet og indgang til koret gennem eksisterende dør, mens der i den søndre er gravkontor og toilet for menigheden.

Den oprindelige kakkellovn i fyrrummet bag altervæggen, som havde kanal under koret til luftcirkulation, er 1972 ændret til elektrisk varmluftsanlæg efter i en årrække at have været oliefyret.

I korets to højsiddende gavlvinduer er 1931 indsat *glasmalerier*, udført af Johs. Kragh. Mosaikkerne, der er holdt i røde, blå, grønne og gule farver, forestiller ifølge versalindskrifter »Maria« mod nord og »Johannes« mod syd.

Såvel korbuen som forsiden af alterskillevæggen stod oprindeligt smykket af $\dagger$ kalkmalerier, hvis ornamentale motiver var hentet fra romansk kunst.⁵

Inventaret stammer, dels fra kirkens opførelse, dels fra nyindretningen 1972 ved arkitekt Holger Jensen, da alterbord, døbefont og prædikestol fornyedes på grund af råd i korets træværk. Alle dele fremtræder i lyst lakeret træ. I forbindelse hermed udsmykkedes østvæggen bag altret med et af Ann-Mari Kornerup udført vægtæppe, hvorpå det eksisterende enkle fyrretræskors ophængtes.

Det oprindelige *†alter* var indfattet af fyldingspanel. På væggen bagved var anbragt et kors med den korsfæstede Kristus fremstillet i lavt relief (sml. fig. 5), udført af tømrermester Weber efter tegning, formentlig ved Andreas Clemmensen. Det er nu flyttet til skibets sydvæg, hvor et nyt bræt med følgende indskrift: »Den, som vil være den første af jer, skal være alles træl. Mark. 10,44« er ophængt nedenunder. Til erstatning for korset anskaffedes 1910 et *maleri*, olie på lærred, af Tony Müller, forestillende

Kristus, der velsigner de små børn (sml. fig. 5). På et bræt derunder er med indskåren fraktur citeret Mark. 10,16: »Og han tog dem i Favn, lagde Hænderne paa dem og velsignede dem«. Nu på skibets nordvæg.

Altersølv. Kalk, disk og oblatæske, fra 1977, kalken 18 cm høj, disken 14 x 17,5 cm og oblatæskens 4 cm høj, 9 cm i tv. Under bunden stemplet Sterling og Hofstätter. Desuden graveret skriveskrift: »Lumsås Kirke 1977«.

**Altersølv. Kalk, disk, oblatæske og alterkande* (fig. 6), antagelig fra kirkens opførelse, af plet, udført af H. C. Drewsen,⁶ hvis stempel ses under bunden af kalk og disk. Sandsynligvis står et utydeligt stempel på kandens hank for samme mester, jfr. også **dåbsfad* og *-kande*. Drewsen døde 1874, men firmaet fortsatte. Kalken er 23 cm høj, kanden 32,5; diskens tv. er 13 cm, oblatæskens 10,8. I Stenstrup Museum (inv. nr. 35 x 1, 2, 3 og 159-1975).

Fig. 6. * Altersølv af plet, antagelig fra kirkens opførelse, udført af H. C. Drewsen, København (s. 2198). Nu i Stenstrup Museum. NE fot. 1990. - * *Altar plate of plated silver, made by H.C. Drewsen, Copenhagen. Probably dating from the time the church was built.*

Alterstager, fra 1777, af messing, enkle, cylinderformede, kun 8 cm høje, tv. 14 cm. Syv-armed *stage*, muligvis fra kirkens opførelse, såkaldt Titustage. **Alterstager*. 1) (Fig. 7), 16-1700'rne, af messingblik, 24,5 cm høje, med drevne og graverede blomster og frugter på fod og drypplade. Snoet skaft. I Stenstrup Museum (inv. nr. 157 og 158-1975). 2) 1900'rne, af bronze, 36,5 cm høje, barokform. I Stenstrup Museum (inv. nr. 162 og 163-1975).

Den oprindelige †*alterskranke* (sml. fig. 4) havde udsavede balustre af træ.

Den ældste †*font* var en efterligning af en romansk granitfont uden udsmykning. Den stod ligesom den nuværende i skibets nordøsthjørne og var som prædikestolen skilt fra resten af skibet ved et lavt gitter med udsavede balustre.

Dåbsfad og -kande, fra 1777, af svært messing. Under bunden stemplet Hofstætter. **Dåbsfad og -kande*, antagelig fra kirkens opførelse, af plet. Det glatte fad måler 31 cm i tv. og er under bunden stemplet H. C. Drewsen.⁶ Kanden er 36 cm høj. I Stenstrup Museum (inv. nr. 161 og 160-1975).

Den oprindelige †*prædikestol* havde en enkel udsmykning bestående af malede rosetter i fel-

terne, påført efter fjernelse af kalkmalerierne. Stolen stod i skibets sydøsthjørne, jfr. †font.

Stolestaderne er de oprindelige, åbne bænke, der er malede lyseblå. †*Møbler* i præstens værelse. Ved kirkens indretning anskaffedes et lille hjørneskab, bord og stol.

Pengebøsse, af messing, efter tegning af Martin Nyrop.

Orgel, 1967, med syv stemmer, ét manual og pedal, bygget af Th. Frobenius & Sønner, Kgs. Lyngby. Disposition: Manual: Gedakt 8', Spids-gamba 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Oktav 2', Spidsfløjte 1'; svelle. Pedal: Subbas 16'. Kollektivt indførsings- og annulleringstrin for Principal, Oktav og Spidsfløjte. Facade i ubehandlet fyr med prospektpiber af tinlegering og kobber, tegnet af Holger Jensen. På vestpulpituret. †*Orgel*, 1897, med fem stemmer, anskaffet brugt 1922.⁷ †*Harmonium*, 1896, leveret af Petersen & Steenstrup, København.⁸

Maleri (fig. 8), signeret i nedre højre hjørne af [Andreas Herman] Hunæus 1855. Højde 95 cm, olie på lærred. Motivet er Kristus velsignende. Baggrunden er blå, Kristi kjortel rød, kappen hvid. Hang tidligere ved fonten, nu hensat bag orglet.

Kirkeskib, ophængt 1914, udført af parcellist Laur. Nielsen.

Klokke, »Støbt af B. Løw & Søn København 1895« ifølge indskrift med reliefversaler om hal-sen under bred bladbord. Tv. 98,5 cm.

Fig. 7. *Alterstager fra 16-1700'rne, af messingblik (s. 2199). NE fot. 1990. - **Altar candlesticks of sheet brass, 17th/18th century.*

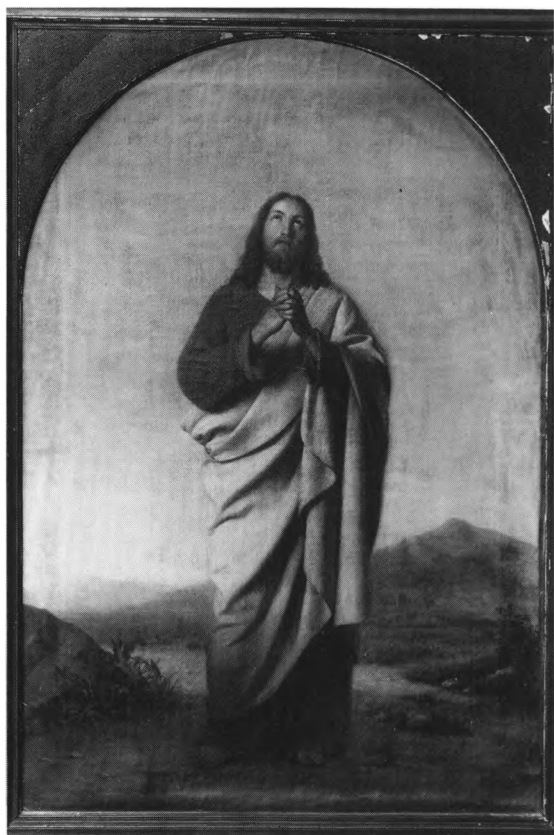

Fig. 8. Maleri signeret [Andreas Herman] Hunæus 1855 (s. 2199). NE fot. 1990. - *Painting signed by [Andreas Herman] Hunæus 1855.*

KILDER OG HENVISNINGER

Tegninger. Kunstakademiets Bibliotek. Fire blade ved Andreas Clemmensen 1895 med hovedtegninger og detaljer til kirken samt kapellanboligen foruden arbejdsbeskrivelser. - Usigneret samtidig skitse til alterkrucifiks.

¹ Jfr. det trykte andragende fra det fem medlemmer store kirkeudvalg til folketingets finansudvalg. Udvalgets beretning om kirkesagen og dens korrespondance findes i LA. Højby pastoratsarkiv. Kirkesagen i Lumsås 1894-96.

² Jfr. brev (i NM2) af 16. sept. 1893 fra pastor Freuchen til fætteren, arkitekt Fr. Uldall, Randers, som anmodedes om at udarbejde tegninger og overslag til en kirke i Lumsås. Disse tegninger blev imidlertid overflødige, da staten påtog sig opførelsen af kirken og overdrog opgaven til Andreas Clemmensen, hvilket Freuchen meddelte sin fætter i brev af 22. jan. 1895.

³ Jfr. Højby sogneråds forhandlingsprotokol. Venligst meddelt af Eigil Kjeldsen, som takkes for hjælp vedr. kirkens historie.

⁴ Det nærmeste forbillede synes at være den lille teglstenskirke i Uvelse, som Clemmensen utvivlsomt har kendt, om ikke af selvsyn, så gennem litteraturen og navnlig kollegaen, Valdemar Kochs opmålinger fra 1893-94, jfr. DK. Frborg. s. 2139f. Det unikke blændgalleri på skibet i Uvelse har Clemmensen benyttet til udsmykning af koret i Lumsås, et motiv (jfr. fig. 3), som dog nu er skjult bag tilbygningerne fra 1977. Men også dispositionen med et smalt tårn over skibets vestende røber inspiration fra den pyntelige nordsjællandske teglstenskirke.

⁵ Således synes buefrisen og draperiet på altervæggen at være lånt fra malerierne i Hagested (s. 534f.), som netop var mangfoldiggjort i Magnus Petersens store værk om vore kalkmalerier, udgivet 1895 (Magnus Petersen: Kalkmalerier, Tavle IV). Venligst meddelt af Susanne Wenningsted-Torgard.

⁶ Om ham se Christian Waagepetersen: Dansk sølvplet før 1900. En foreløbig oversigt med to facsimilerede kataloger fra H. C. Drewsen 1861 og 1883, 1975.

⁷ Jfr. I. Starup & Søn: Leveranceprotokol.

⁸ Petersen & Steenstrup: Harmoniumsfortegnelse 1915.